

- 25) Gemert R122; 29-61687.
  - 26) Gemert R105; juli 1544 (10-5-1544)
  - 27) Noord-Brabants Museum, Den Bosch.
  - 28) Registrum memoriale parochiae Gemertanae; dit register werd aangelegd door pastoor Van Beek; p.27.
-

EEN MOORD IN HOENSBROEK EN EEN VALS GEMERTS PASPOORT.

Op 21 juni 1737 werden de schout en één van de schepenen van het markiezaat Hoensbroek - de anderen waren absent - door een vrouw gewaarschuwd, dat zij buiten het dorp een lijk had zien liggen. Men begaf zich samen op pad en vond in het veld halverwege tussen het Overste Lotbroek en de Wijngaartshof aan de hoek van een korenveld "een dootd lichaam geheel gedefigureert ende het ingewandt ende de helft van de heupen opgegeten van de honden ofte vogels".

Het was een man en een nader onderzoek leerde, dat zich in de hartstreek drie ronde kogelgaatjes bevonden en in de buik een wonde veroorzaakt door een messteek. Het gezicht was niet meer herkenbaar, want er was niets van over dan "een ordinaair doodts-hoofd".

Meer aanwijzingen waren te verwachten van de kleding. De man had "eenen blauwen rock ende een gestriipt calamijnen camisoool aen, schlechte wittachtige kaussen en versleten ronde schoenen". De gerechtsbode kreeg opdracht om de broekzakken te onderzoeken en hij vond daarin een rozenkrans. Naast het lichaam lag nog een "kamtasche", waarin enkele "bildekens van heiligen", waarbij een "H.Drijkooningenbrieffjen". Verder trof men hierbij nog aan "eene attestatie van schoutet en schepenen van Gemert uijt de Meijerie van 's-Hertogenbosch, luidende op Peter Janssen in houwelijk met Ida Maes[¶].

De conclusie van het onderzoek was, dat "het eenen catholijken mensch moeste geweest sijn". In overleg met de pastoor werd besloten het lijk te begraven op het kerkhof van Hoensbroek "ter plaetse waer men de kinderen pleegt te begraven die sonder doop comen te sterven". Dit gebeurde nog dezelfde dag 's-avonds tussen 7 en 8 uur.

De gebeurtenis behoorde hiermee echter nog niet helemaal tot het verleden. De bewoner van het Overste Lotbroek verklaarde, dat "in de Sinxe daegen (= met Pinksteren) vier passanten bij

hem de nacht kwamen doorbrengen. Tussen 11 en 12 uur in de nacht gingen ze naar buiten en ongeveer anderhalf uur later kwamen drie van de vier mannen terug. Uit andere verklaringen bleek, dat er rond die tijd in de buurt twee of drie schoten waren gehoord. Maar er kwam nog meer aan het licht: de attestatie van schout en schepenen van Gemert bleek vals te zijn. De laatste conclusie in 1737 was, dat men hier te doen had met een vagabond. Voor ons blijven dan nog de vragen, waarom de man vermoord werd en - wat nog interessanter is - waarom hij nu juist een paspoort wilde hebben van de als een enclave in het Brabantse land liggende vrije en neutrale grondheerlijkheid Gemert. Als op deze vragen geen antwoord komt, moeten we ons tevreden stellen met bovenstaande blik op een deel van het leven van 240 jaar geleden.

M.A. van der Wijst.

(Bron: Rijksarchief in Limburg, Landen van Overmaze inv. nr. 1673, Overdrachten en verbintenissen schepenbank Hoensbroek 1727-1746).

DE LANDWEER VAN GEMERT.

thans:

DE LANDMEERSE LOOP.

Volgens de thans heersende opvattingen betekent "landweer" een dam of dijk, bestemd voor de verdediging van het land tegen vijanden of tegen het water, terwijl men er ook mee kan bedoelen, een krijgsmacht of deel daarvan, die ter verdediging van het land kan worden ingezet. Ook in het middelnederlands taalgebruik hechtte men eenzelfde betekenis aan het begrip "landweer".

In "Beschrijvinge van de stadt ende Meyerije van 's-Hertogenbossche" door Jacob van Oudenhoven (editie van 1649, blz. 35) wordt het een en ander vermeld over de landweer van Oss. De ingezetenen van deze stad, liggende op de frontieren van Gelderland, zouden in het jaar 1359 "een zeer sware en langhe lantweer tegen de Geldersen hebben opgeworpen". In de 14e, 15e en 16e eeuw hebben de dorpen en steden der Meyerij veel te lijden gehad van plunder- en strooptochten